

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา ทำให้บุคคลมีคุณภาพและนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติได้ การจัดการศึกษาในประเทศไทยมีหลายระดับและมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันออกไป เพื่อให้บุคคลที่จบการศึกษาระดับนั้น ๆ มีคุณลักษณะตามที่ต้องการ

สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความงอกงามของบุคคลและสังคมให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก ดังที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ ในมาตราที่ 22 ระบุให้ยึดหลักการที่ว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนและผู้สอนต้องมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้ จากเดิมที่ผู้เรียนเป็นผู้รอรับความรู้มาเป็น ผู้แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเอง ตัวครูเองก็ต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนหรือผู้บอกความรู้มาเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แต่การก้าวเข้าสู่ความเป็นนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ทำให้นักศึกษาต้องปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงที่ต่างจากเดิม ทั้งวิถีการดำเนินชีวิต และระบบการเรียน เช่น การใช้ชีวิตในหอพัก การรับผิดชอบดูแลตนเอง ระบบการเรียนที่นักศึกษาต้องเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ หากการบริหารจัดการไม่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ ได้เช่น ไม่เข้าใจบทเรียน ปรับเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ไม่กล้าแสดงออก นำเสนอข้อมูลไม่เป็น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวมักเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการยอมรับหรือเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self - Esteem) เป็นความรู้สึกภายในของบุคคลที่ชื่นชมหรือให้คุณค่าแก่ตนเองจากการประเมินตนเองด้านการกระทำ ความสามารถ บุคลิกลักษณะ

กับค่านิยมและมาตรฐานส่วนตัว (Coopersmith, 1984) บุคคลที่รู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองมีคุณค่า ได้รับการยกย่อง หรือประสบความสำเร็จ มักจะประเมินตนเองในด้านดีและเห็นคุณค่าของตนเอง ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลมีความรู้สึกที่ไม่มีใครรักใคร่สนใจ ไม่ได้ได้รับการยอมรับ หรือทำอะไรก็มักจะล้มเหลว จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองมีคุณค่า ปัจจุบันบุคคลมักถูกลดค่าด้วยการวัดคุณค่าที่เปลือกนอก ไม่ว่าจะเป็นความร่ำรวย เกียรติยศ รูปร่างหน้าตา ทำให้คนที่ขาดในสิ่งเหล่านี้ ขาดความมั่นใจในตนเอง ขาดการเห็นคุณค่าของตนเอง และกลายเป็นต้นเหตุประการสำคัญของปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงควรที่จะฝึกหรือพัฒนาคนให้ตระหนักถึงคุณค่าของตัวเองที่เกิดจากคุณค่าของจิตใจที่ฝึกฝนในคุณงามความดี อันเป็นเหตุให้บุคคลเรียนรู้ที่จะสำรวจการกระทำของตนเองว่าสิ่งใดที่ตนกระทำนั้นเป็นความดี มีคุณค่า เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง แต่มิใช่การเปรียบเทียบกับผู้อื่น และต้องไม่ถือว่าตัวเองสำคัญกว่าผู้อื่น รู้จักให้เกียรติผู้อื่น โดยเชื่อว่าทุกคนมีส่วนคืออยู่ภายในที่สามารถนำชีวิตไปสู่ความสำเร็จอย่างมีคุณค่า สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์เพื่อผู้อื่นและสังคมได้อย่างมากมาย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2542)

การเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง มีลักษณะเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม มั่นคงทางจิตใจ มองโลกในแง่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี รับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น (Stuart and Sundeen, 1995; Cortini and Auerbach, 1996) ส่วนบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ มักจะมีพฤติกรรมในลักษณะที่ตื่นกลัว ประหม่า เกร็ง และขาดความมั่นใจในตนเองเมื่อต้องเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เคยทำให้ตนรู้สึกด้อยคุณค่า ต่ำด้อย หรือล้มเหลวมาแล้ว ซึ่งมักมีผลให้บุคคลพยายามหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญกับสถานการณ์นั้น ๆ เพราะกลัวจะเกิดความล้มเหลวขึ้นอีก ทำให้บุคคลสูญเสียประสบการณ์ที่อาจจะมีความหมาย หรือมีคุณค่าต่อชีวิตตน

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นสิ่งที่เรียนรู้และพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ตามประสบการณ์ของบุคคลนั้น (Palladino, 1996) โดยให้บุคคลรู้จักและยอมรับตนเองอย่างที่เป็นอยู่จริง แสดงความเป็นตัวของตัวเอง เพิ่มพูนความรู้ ตระหนักในอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองอย่างแท้จริง และเชื่อมั่นว่าตนสามารถจะรับมือกับสิ่งที่ท้าทายชีวิตของตนได้ โดยไม่เปรียบเทียบตนเองกับการคาดหวังของผู้อื่น แต่ให้ใช้มาตรฐานของตนเองเป็นหลัก ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลมีความสามารถเข้าสังคมมากขึ้น พร้อม ๆ กับมีความมั่นใจในตนเองมากด้วย

นักศึกษาของสถาบันราชภัฏสงขลาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่พลาดหวัง จากการสอบแข่งขันเข้าเรียนของทบวงมหาวิทยาลัย (จากการสัมภาษณ์นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เป็นรายบุคคลและกลุ่มจำนวน 212 คน ได้ข้อมูลว่าเป็นผู้เข้าสอบคัดเลือก 189 คน สอบไม่ได้ 173 คน สอบได้ไม่เรียน 16 คน และไม่สอบคัดเลือกเนื่องจากได้โคว 23 คน) ด้วยระบบการศึกษาที่มีการแข่งขันเพื่อคัดแยกคนเข้าเรียนนี้เอง จึงทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนมีคุณค่าต่ำและไม่เก่งเท่าผู้ที่สอบแข่งขันเข้ามหาวิทยาลัยได้ นักศึกษาเหล่านี้จึงมักขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง การพัฒนาให้นักศึกษาเห็นคุณค่าในตนเองจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตตามแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) เพราะทำให้นักศึกษาสามารถเผชิญหรือหาวิธีการแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้การเห็นคุณค่าในตนเองยังมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษา คือ นักศึกษาที่เห็นคุณค่าในตนเองจะมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เชื่อมั่นต่อตนเองและเชื่อในความสามารถของตนที่เกี่ยวกับการศึกษาด้วย (Golden and Lesh, 1997)

การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนรู้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือเกิดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข จะต้องฝึกให้ผู้เรียนตระหนักในความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ด้วยการเข้าใจตนและผู้อื่น มองโลกในแง่ดี มีทักษะทางสังคมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความมั่นใจในตนเองเพียงพอที่ทำให้ประสบความสำเร็จในงานและชีวิตได้ ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญที่สุดของครูอาจารย์หรือผู้สอนที่จะใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นอย่างมีคุณภาพ จากการศึกษาบทความและงานวิจัย พบว่า วิธีการสอนนักศึกษาในปัจจุบันที่ได้รับความนิยมมากที่สุดวิธีหนึ่ง คือ วิธีการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative learning) เพราะเป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับสมาชิกกลุ่มโดยเน้นการยอมรับ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแก้ปัญหาร่วมกัน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาด้านความรู้ความสามารถและความดีงามด้วยการเรียนรู้อย่างมีความสุข

การเรียนแบบร่วมมือจะได้ผลดีเมื่อผู้เรียนมีทักษะการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มเล็ก ๆ ดังนั้น ควรจะต้องฝึกให้ผู้เรียนทุกคนรู้จักและไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการสื่อสารที่ถูกต้องเป็นจริงและเชื่อถือได้ ยอมรับและสนับสนุนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และร่วมแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นผู้เรียนที่เป็นสมาชิกกลุ่มสามารถอธิบายได้ว่า ลักษณะของการกระทำใดที่เป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม และร่วมตัดสินใจว่า การกระทำใดควรกระทำต่อหรือควรเปลี่ยนแปลง (Johnson, 1990, 1991, Johnson & F. Johnson, 1991)

การเรียนรู้แบบร่วมมือจะช่วยทำให้สมาชิกเห็นคุณค่าในตนเองในระดับที่สูงกว่าการแข่งขันและการใช้ความพยายามส่วนบุคคล เพราะในสถานการณ์ที่มีการแข่งขัน การเห็นคุณค่าในตัวเองจะเกิดขึ้นในกรณี ที่ว่า “ถ้าฉันชนะฉันจะเป็นบุคคลที่มีคุณค่า แต่ถ้าฉันแพ้ฉันจะไม่มีคุณค่าอะไรเลย ผู้ชนะมักเชื่อว่าความสำเร็จของเขาเกิดจากความสามารถ และผู้ที่ล้มเหลวเกิดจากการไร้ความสามารถ ความเชื่อดังกล่าวจะสนับสนุนให้คนชนะเห็นแก่ตัวมากขึ้น เพราะจะพยายามทำทุกวิถีทางให้เป็นผู้ชนะตลอดไป ไม่คิดช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่า ส่วนผู้แพ้จะรู้สึกว่าคุณค่าตนไร้ความสำคัญ ถูกดูตัวเอง กลัวการถูกประเมิน และมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงจากสังคม ทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่เน้นความเป็นสิทธิเฉพาะบุคคล ผู้เรียนจะรู้สึกโดดเดี่ยวจากผู้อื่น เพราะจะได้รับข้อมูลย้อนกลับจากกลุ่มน้อยหรือได้รับการประเมินที่ไม่ตรงความเป็นจริงและไม่น่าเชื่อถือ จึงพร้อมที่จะเป็นผู้หลีกเลี่ยงจากสังคม เพราะกลัวการถูกประเมินและไม่ไว้วางใจในเหตุผลของกลุ่ม แต่ในสถานการณ์ที่มีความร่วมมือ ผู้เรียนแต่ละคนพร้อมจะมีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อช่วยเหลือให้ทุกคนประสบความสำเร็จด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีความประทับใจในความสามารถของแต่ละคนด้วยความจริงใจ พร้อมกับให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นจริง ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นส่งผลให้มีการยอมรับในความสามารถของกันและกัน

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้หนึ่งที่รับผิดชอบการสอนในรายวิชาหนึ่งของหมวดการศึกษาศึกษาทั่วไปซึ่งเป็นวิชาบังคับสำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรีทุกคน และจุดมุ่งหมายสำคัญของหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปต้องการมุ่งเน้นพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่ตระหนักในคุณค่าของตนเอง สังคมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาวิจัยทดลองพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือในครั้งนี้เพื่อให้นักศึกษามีโอกาสพัฒนาตนเองพร้อม ๆ กับการช่วยพัฒนากลุ่ม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนประเทศชาติและสังคมโลกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. สร้างแผนการสอนเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสงขลา
2. เปรียบเทียบผลการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาระหว่างกลุ่มที่เรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับกลุ่มที่เรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบปกติ

3. เปรียบเทียบผลการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้การเรียนรู้แต่ละวิธีก่อนและหลังการทดลอง

4. ประมวลผลความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรม ประโยชน์ที่ได้รับ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

สมมติฐานการวิจัย

เนื่องจากการเรียนแบบร่วมมือได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อลดจุดบอดหรือผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนเป็นกลุ่ม เพราะมักจะได้ยินได้ฟังกันบ่อย ๆ ว่า สมาชิกกลุ่มบางคนไม่ทำงาน เทียวเดินไปคุยกับเพื่อนต่างกลุ่ม บางคนแม้จะนั่งอยู่ในกลุ่ม แต่ไม่สนใจที่จะช่วยเพื่อนทำงานกลับงานอื่นของตนขึ้นมาทำ บางสถานการณ์ผู้เรียนบางคนผูกขาดการทำงานอยู่เพียงคนเดียวหรือ 2 คน ปลอ่ยให้สมาชิกคนอื่น ๆ นั่งคุย เล่นกันไปด้วยเหตุผลหลาย ๆ อย่าง เช่น ไม่ไว้ใจว่าเพื่อนจะทำได้ดี เห็นว่าเพื่อนบางคนเรียนเก่งจึง มอบหมายให้ทำ เพื่อน ๆ บางคนก็เกียจไม่อยากทำ หรือบางครั้งก็มีการแบ่งงานกันทำโดยแยกหน้าที่ความรับผิดชอบกันคนละส่วนอย่างเด็ดขาด ทำให้สมาชิกกลุ่มไม่ค่อยรู้เรื่องงานกลุ่มในส่วนอื่น ๆ ที่ตนไม่ได้รับผิดชอบ (นาตยา ปิถันธนานนท์, 2543)

นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นสิ่งที่ครุคิดทำขึ้นเพื่อผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียน มิใช่เพื่อผู้เรียนที่เรียนอ่อน ด้วยความสามารถ หรือโดดเด่นเท่านั้น เพราะผู้เรียนทุกคนต้องการได้รับการยอมรับ และความสำเร้งในชั้นเรียนในลักษณะที่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยของจอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson & R. Johnson, 1989 a) พบว่าการเรียนแบบร่วมมือจะช่วยให้ผู้เรียนมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าการเรียนแบบแข่งขันและการเรียนเป็นรายบุคคล เพราะในสถานการณ์ที่มีการเรียนแบบร่วมมือ แต่ละบุคคลพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กัน และช่วยเหลือให้แต่ละคนประสบความสำเร็จด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีความประทับใจในความสามารถของกันและกันด้วยความจริงใจ พร้อมกับให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นจริง ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนการยอมรับในความสามารถของตนเองเท่า ๆ กับการยอมรับความสามารถของผู้อื่น

ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง นักวิชาการส่วนใหญ่ยอมรับว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นความจำเป็นพื้นฐานที่ช่วยให้บุคคลพัฒนาหรือดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า และองค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเองมี 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบภายในของบุคคล และองค์ประกอบภายนอกของบุคคล (Coopersmith, 1981) ดังนั้น ในการ

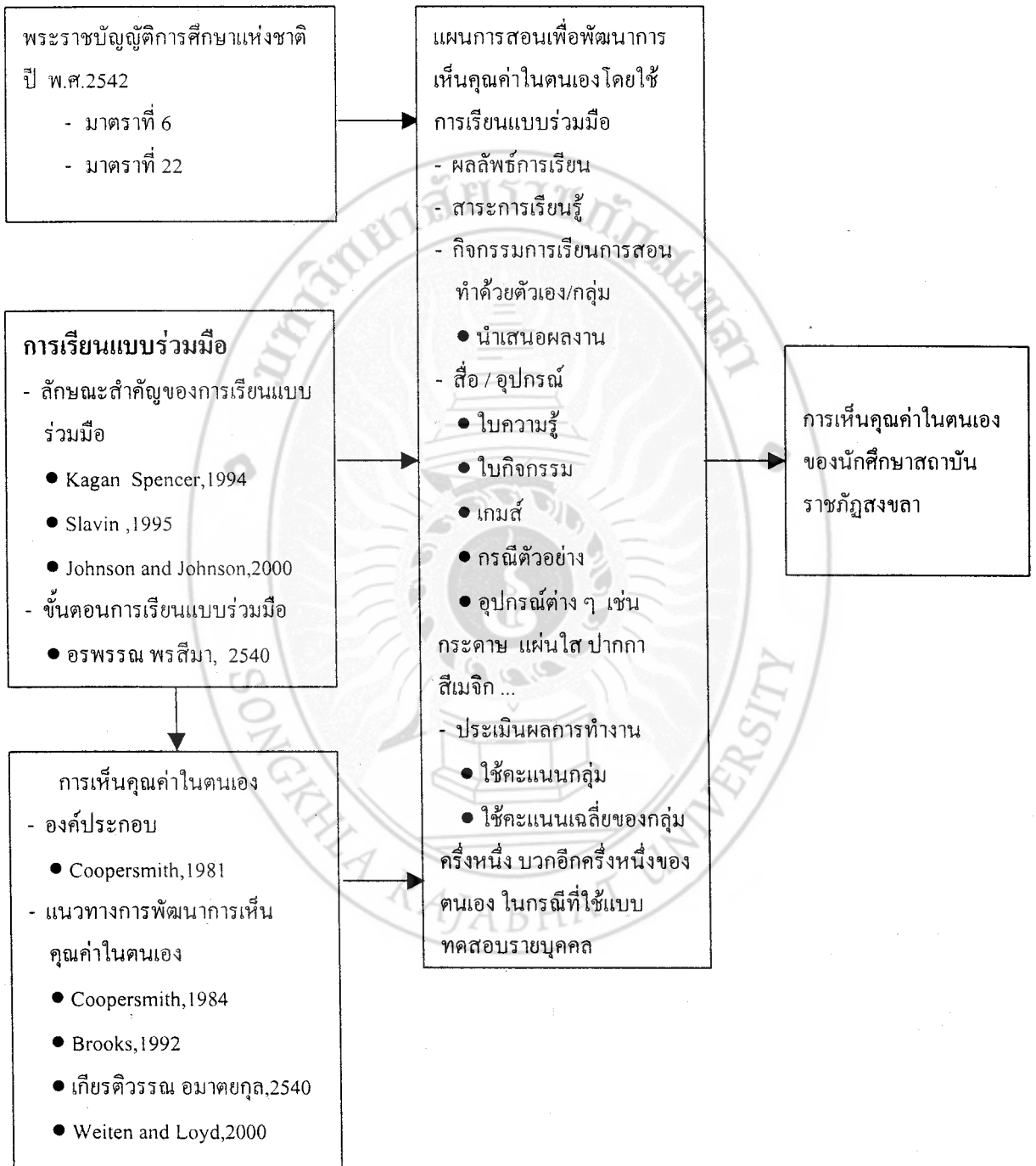
พัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองต้องตระหนักหรือเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนพัฒนาได้ และพัฒนาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบข้างต้น เช่น ใ้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มีโอกาสประสบความสำเร็จในสิ่งที่ทำและเชื่อมั่นว่าตนมีคุณค่าเพียงพอที่จะสร้างคุณค่าขึ้นมาใหม่ได้หากรู้สึกว่าคุณค่าของตนลดลง และปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มจะต้องให้การยอมรับกันอย่างมีเงื่อนไข ช่วยเหลือสนับสนุนกันทั้งทางการเรียนและส่วนตัว กระตุ้นใ้บุคคลสร้างกำลังใจในชีวิตให้กับตนเอง และช่วยใ้บุคคลประสบความสำเร็จสมความมุ่งมั่น (Coopersmith, 1981) โดยมีการสื่อสารด้วยภาษาเชิงบวก ใ้การยกย่องชมเชยกัน เพราะการใ้คำพูดที่ดีแก่ตนเอง และการรับฟังคำพูดที่ดีจากผู้อื่น จะช่วยสร้างความรู้สึกที่ดีแก่ตนเอง มีการเห็นคุณค่าของตนเองที่แท้จริง ทำให้สามารถทำชีวิตใ้มีคุณค่าโดยทำตนเองใ้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2540)

ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองที่กล่าวมา สามารถใ้การเรียนแบบร่วมมือใ้พัฒนาได้เป็นอย่างดี เพราะจากผลการวิจัยส่วนใหญ่ยืนยันว่า การเรียนแบบร่วมมือ ทำให้ผู้เรียนมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทักษะสังคม เห็นคุณค่าของงาน และรับรู้ความสามารถของตน (สมพันธ์ วงษ์ดี, 2544)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองใ้การเรียนแบบร่วมมือของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสงขลา ดังนี้

1. นักศึกษาที่เรียนใ้การเรียนแบบร่วมมือมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่านักศึกษาที่เรียนใ้การเรียนแบบปกติ
2. นักศึกษาที่เรียนใ้การเรียนแบบร่วมมือ มีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
3. นักศึกษาที่เรียนใ้การเรียนแบบปกติมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสงขลา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีของการเรียนแบบร่วมมือและการเห็นคุณค่าในตนเอง จึงได้สร้างแผนการสอน ซึ่งคาดว่าจะสามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา และขอเสนอเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแสดงในแผนภูมิที่ 1

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสงขลา ประกอบด้วยแนวคิดหลัก 3 ประการ ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และในมาตราที่ 22 ที่ระบุให้ยึดหลักการว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

การเรียนแบบร่วมมือ ในการเรียนแบบร่วมมือผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ เคแกน (Kagan, 1994) สลาบิน (Slavin, 1995) จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1991, 2000) เกี่ยวกับลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือที่สำคัญ ดังนี้คือ (1) การจัดกลุ่มเป็นกลุ่มเล็กๆ ประมาณ 2-6 คน และขนาดที่เหมาะสมที่สุดคือ 4 คน (2) การรับผิดชอบเป็นรายบุคคล โดยถือว่าความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับผลการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (3) การแข่งขันเป็นทีม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นภายในกลุ่ม (4) การพึ่งพาซึ่งกันในทางบวก โดยให้สมาชิกมีความรู้สึกว่า ความสำเร็จของตนขึ้นอยู่กับความสำเร็จของทุกคนในกลุ่มและมีการเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มด้วยการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ และข้อมูลต่างๆ ภายใต้การสนับสนุนให้กำลังใจกัน (5) มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้ติดต่อสัมพันธ์กันโดยตรงด้วยการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้ข้อมูลย้อนกลับที่สร้างสรรค์ (6) การใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ โดยเข้าใจเป้าหมายของการทำงานตรงกัน มีการวางแผนและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน และ (7) ใช้ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย หรือที่เรียกว่าทักษะทางสังคม โดยให้สมาชิกมีความไว้วางใจกัน ติดต่อ สื่อสารอย่างเปิดเผยจริงใจ ยอมรับและสนับสนุนซึ่งกัน และใช้ขั้นตอนในการจัดการเรียนแบบร่วมมือที่ อรพรรณ พรสีมา (2540) เสนอไว้คือ ขั้นเตรียม ขั้นสอน ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม ขั้นตรวจสอบผลงาน และทดสอบ ขั้นสรุปประเมินผลการทำงาน

การนำแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง เพราะมีการวิจัยยืนยันว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือจะช่วยให้สมาชิกเห็นคุณค่าในตนเองในระดับที่สูงกว่า การแข่งขันและการใช้ความพยายามส่วนบุคคล เนื่องจากในสถานการณ์ที่มีความร่วมมือ ผู้เรียนแต่ละคนพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อช่วยเหลือให้ทุกคนประสบความสำเร็จด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีความประทับใจในความสามารถของแต่ละคนด้วยความจริงใจ พร้อมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นจริง ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นส่งผลให้มีการยอมรับในความสามารถกันและกัน (Johnson & Johnson, 1989 a)

การเห็นคุณค่าในตนเอง คูเปอร์สมิธ(Coopersmith,1981)ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเองและนำมาใช้ในการสร้างแบบวัด เป็น 4 ด้านคือ ด้านความสามารถส่วนตัวโดยทั่วไป ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา และด้านสังคม ส่วนแนวทางการจัดกิจกรรมการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ได้แนวคิดจาก คูเปอร์สมิธ (Coopersmith, 1984) บรูคส์ (Brooks, 1992) เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2540) ไวเทนและลอยด์ (Weiten and Lloyd, 2000) คือ จัดกิจกรรมที่สนับสนุนให้กำลังใจและให้ข้อมูลเชิงบวกแก่กัน เปิดโอกาสให้ทุกคนใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ ในการทำงาน และแก้ปัญหาร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และยอมรับความสามารถที่แตกต่างกันได้ จัดกิจกรรมที่ได้ระลึกถึงสิ่งที่ตนประสบความสำเร็จมาแล้ว ให้แต่ละคนยอมรับความล้มเหลวหรือความผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ เพื่อการปรับปรุงตนเองและนำไปประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป

จากสามแนวความคิดหลักดังกล่าว ผู้วิจัยได้สร้างเป็นแผนการสอนเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยมีองค์ประกอบดังนี้คือ วัตถุประสงค์ การเรียน สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ และการประเมินผล

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาผลการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ
2. เป็นการศึกษาทดลองกับนักศึกษาของสถาบันราชภัฏสงขลาที่เรียนรายวิชาพฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาดนในภาคเรียนที่ 2/2545

3. การเลือกรายวิชาพฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตนมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพราะเป็นวิชาพื้นฐานหมวดการศึกษาทั่วไปที่นักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกคนต้องเรียน และมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตน ซึ่งเหมาะที่จะนำมาใช้พัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

4. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะผลการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา มิได้ ศึกษาถึงพฤติกรรมความร่วมมือของนักศึกษา

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยเชิงทดลองโดยใช้ศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่เรียน โปแกรมวิชา เอกเดียวกันและสังกัดคณะเดียวกัน เป็นการจัดตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจส่งผลต่อการทดลองได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่แบ่งผู้เรียนตาม คะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองที่แตกต่างกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน (1 : 2 : 1) ผู้เรียนจะต้อง ทำงานร่วมกันแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือสนับสนุนกัน เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม และมีการหมุนเวียนเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ในกลุ่มทุกสัปดาห์เพื่อให้ ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเรียนรู้ในบทบาทหน้าที่ของประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม สวัสดิการกลุ่ม ผู้ตรวจสอบและนำเสนองาน โดยมีขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

1.1 ขั้นเตรียม เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกลุ่มนักศึกษาเป็นกลุ่มย่อย ๆ แบบถาวร กลุ่มละ 4 คน โดยจัดแบบคละจากคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเอง และแนะนำในการเรียนรู้ร่วมกัน เกี่ยวกับระเบียบของกลุ่ม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม ชี้แจงความคาดหวังใน จุดประสงค์ที่จะเกิดกับนักศึกษา จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม และวิธีการ ประเมินผล

1.2 ขั้นสอน เป็นขั้นที่ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียน แนะนำสาระการเรียนรู้ มอบหมาย งาน และอธิบายขั้นตอนในการทำกิจกรรม

1.3 ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม เป็นขั้นที่นักศึกษาเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย และ รับผิดชอบต่อผลงานของกลุ่ม โดยทำตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ ภายใต การให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนซึ่งกันและกันด้วยบรรยากาศที่เป็นมิตร

1.4 ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ เป็นขั้นที่ผู้สอนตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาทั้งที่เป็นกลุ่มและรายบุคคลให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง ส่วนการทดสอบให้ทดสอบเป็นรายบุคคล

1.5 ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม เป็นขั้นที่ผู้สอนและนักศึกษาช่วยกันสรุปบทเรียน ส่วนประเมินผลการทำงานกลุ่ม มี 2 วิธี คือในกรณีที่เป็งานกลุ่มล้วน ๆ ที่ไม่สามารถให้คะแนนเป็นรายบุคคลได้ ให้ทุกคนในกลุ่มได้คะแนนเท่ากัน และในกรณีที่เป็งานกลุ่มที่สามารถเป็นรายบุคคลได้และการทดสอบ ให้แต่ละคนได้คะแนนจาก 2 ส่วน คือครึ่งหนึ่งของคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มร่วมกับอีกครึ่งหนึ่งของคะแนนที่นักศึกษาแต่ละคนทำได้

2. การเรียนแบบปกติ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเรียนเป็นรายบุคคลและกลุ่มตามความเหมาะสม ถ้าเป็นกลุ่มก็จะใช้วิธีการเข้ากลุ่มแบบหลากหลาย เช่น เลือกตามความสมัครใจ วิธีนี้ับหมายเลข 1 2 3... ตามจำนวนกลุ่มแล้วให้ผู้เรียนที่ับหมายเลขเดียวกันอยู่ด้วยกัน หรือให้ผู้เรียนที่นั่งใกล้กันรวมกันเป็นกลุ่มเดียวกัน เป็นต้น

3. การเห็นคุณค่าในตัวเอง หมายถึง การที่นักศึกษาประเมินการรับรู้คุณค่าของตนเองเกี่ยวกับความสามารถด้านตนโดยทั่วไป ด้านการเรียน และด้านสังคม โดยใช้แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองที่ปรับปรุงจากของ คูเปอร์สมิธ (Coopersmith , 1981) แล้วประเมินออกมาเป็นคะแนนรวม ถ้าค่าตัวเลขสูงหมายถึงการเห็นคุณค่าในตนเองสูง และในทางกลับกัน ถ้าค่าตัวเลขต่ำย่อมหมายถึงการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำด้วย

4. การเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป หมายถึง การที่นักศึกษาประเมินการรับรู้คุณค่าของตนเองเกี่ยวกับความพึงพอใจในสภาพของตน ความสามารถในการเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิต ความมั่นใจและการตัดสินใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ

5. การเห็นคุณค่าในตนเองด้านการศึกษา หมายถึง การที่นักศึกษาประเมินการรับรู้คุณค่าของตนเองเกี่ยวกับความสามารถในการใช้ทักษะทางการเรียน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนและการมีปฏิสัมพันธ์กับครู

6. การเห็นคุณค่าในตนเองด้านสังคม หมายถึง การที่นักศึกษาประเมินการรับรู้คุณค่าของตนเองเกี่ยวกับความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลต่าง ๆ รวมถึงการได้รับความรักและการยอมรับจากผู้อื่น

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวัดการเห็นคุณค่าในตนเองครั้งนี้ เป็นการศึกษาตามการประเมินการรับรู้ตนเองของนักศึกษา จึงไม่สามารถวัดได้ว่าผู้อื่นมีความคิดเห็นต่อนักศึกษาอย่างไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แผนการสอนรายวิชาพฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตนเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ
2. เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นในการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา

